

Fagfellerapport for 2020 for Institutt for økonomi, Universitetet i Bergen

Tore Nilssen

13. januar 2021

1. Bakgrunnsinformasjon

Dette er en fagfellerapport for Institutt for økonomi ved Universitetet i Bergen. Den følger i grove trekk malen for fagfellerapporter som finnes i «Programevaluering av ekstern fagfelle», utgitt av Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Bergen. Et avvik fra denne malen som det er verdt å bemerke, er at diskusjonen om evalueringsformer, som malen legger særlig vekt på, gjøres i den generelle diskusjonen av studieprogrammene, og ikke i diskusjonen av det enkelte emnet. Tilsvarende er det ikke en egen oppsummering om evaluering – den oppsummeringen kommer sammen med den generelle oppsummeringen.

Rapporten gjelder situasjonen i 2020 og omhandler tre ulike studieprogram:

- Samfunnsøkonomi, bachelor
- Samfunnsøkonomi, master
- Samfunnsøkonomi, profesjon

Fokuset er denne gangen på obligatoriske kurs i mikroøkonomi, særlig følgende kurs:

- ECON100 – Innføring i samfunnsøkonomi

Dette kurset utgjør samfunnsøkonomi-varianten av Examen facultatum (Ex.fac.). Det gir en enkel innføring i samfunnsøkonomi. Det skal vel også ha et element av dannelsesfag, siden det er et Ex.fac.-emne, men dannelseselementet synes ikke å være veldig fremtredende slik emnet gjennomføres nå. Kurset omhandler mer enn mikroøkonomi, som kursnavnet antyder. Men jeg tar det med her siden det er studentenes første møte med mikroøkonomi, bortsett fra de studentene som velger en annen Ex.fac.-variant.

- ECON110 – Mikroøkonomiske grunnomgrep og marknadsteori

Dette kurset er det første kurset der studentene introduseres for mikroøkonomisk analyse.

- ECON210 – Velferd og økonomisk politikk

Her fortsetter man fra ECON110 og gir studentene en innføring i velferdsteori og skattlegging.

- ECON310 – Mikroøkonomisk analyse

Dette er det obligatoriske kurset i mikroøkonomi på masternivå.

Det er sannsynlig at neste rapport vil konsentrere seg om andre kurs, i makroøkonomi og/eller i empiriske metoder.

I arbeidet med rapporten har jeg hatt samtaler med følgende personer:

Fra instituttledelsen:

- Espen Bratberg, leder for programutvalget for de tre studieprogrammene
- Arild Aakvik, undervisningsansvarlig
- Frode Meland, tidligere undervisningsansvarlig

Fra instituttadministrasjonen:

- Linnin Gyberg

Fagansvarlige for undervisningen i de fire kursene:

- Kjell Vaage (ECON100)
- Julie Riise (ECON110)
- Hans K. Hvide (ECON210)
- Thomas de Haan (ECON310)

Studenter:

- Hedda Dirdal (bachelorstudiet)
- Ole Kastdalen (bachelorstudiet)
- Jens Christian Brunstad (profesjonsstudiet, på masternivå)
- Anja Jugo (profesjonsstudiet, på masternivå)

Det mangler studenter fra det toårige masterstudiet. Det skyldes ikke at instituttadministrasjonen ikke prøvde å rekruttere studenter derfra, men heller at studenter trakk seg kort før intervjuavtalen. At jeg ikke har hatt samtaler med masterstudenter, er ikke perfekt, men det skulle heller ikke være et stort problem, siden de to profesjonsstudentene er på masternivå.

På grunn av korona-pandemien var det ikke mulig å gjennomføre et besøk til fagmiljøet. Derfor ble alle møtene og intervjuene gjort ved hjelp av Zoom.

I arbeidet med denne rapporten har jeg hatt nytte av møtene nevnt over, i tillegg til tilgang til følgende kilder:

- Informasjon mottatt fra instituttet om
 - snittkarakterer i ulike fag.
 - frafall i studiene, fra Tableau.
- «Programevaluering BA samfunnsøkonomi H2015-H2020»¹
- Informasjon om studiene og emnene tilgjengelig på UiBs nettsider.

Nedenfor bruker jeg intervjuene og bakgrunnsinformasjonen til å vurdere studieprogrammene og emnene. Jeg er kort der det ikke er så mye å kommentere.

¹ Denne evalueringen mottok jeg veldig sent, og den har dermed i praksis ikke hatt noen betydning for utforming av denne rapporten. Jeg tror ikke det er noe stort problem.

2. Evaluering av studieprogrammene

Som nevnt handler denne rapporten om tre av studieprogrammene ved Institutt for økonomi: bachelor-, master- og profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi. Jeg vurderer ikke årsstudiet i samfunnsøkonomi. Jeg vurderer heller ikke bachelorprogrammet i politisk økonomi, som har et eget programstyre og dermed sin egen kvalitetssikring. Programmet er dessuten i ferd med å bli avviklet.

Jeg vil stort sett vurdere de tre studieprogrammene samlet, men vil også trekke frem momenter som ikke gjelder alle tre likt.

Læringsmål

Beskrivelse av læringsmål på studieprogramnivå er en vanskelig sjanger, for disse læringsmålene ser ofte mer ut som reklametekster for å trekke folk til studiet. I beskrivelsene av bachelorstudiet og profesjonsstudiet står følgende: «Faget gir deg ein metode til å forstå og analysere komplekse samfunnsutfordringar. Som student vil du tileigne deg verktøy og ferdigheter som kan brukast til å til å analysere eit breidt spekter av tema, frå finansiering av bedrifter til utforming av økonomisk politikk.»² Hvis vi ser bort fra at dette er dårlig nynorsk og også kunne trenge annen språkvask, gir det begrenset kunnskap om læringsmål. Det burde i det minste stå noe om hvilke verktøy det er snakk om (f eks. verktøy basert på matematikk, spillteori, statistikk, eller lignende formuleringer).

Faglig innhold

Alle de tre studieprogrammene ser ut til å ha en god faglig sammenheng. Studentene jeg har snakket med, sier de savner flere valgemner. Det er mulig å være enig med dem i at det ikke er mange valgemner i studiet. Men samtidig er det sånn at utvalget av valgemner må reflektere den vitenskapelig staben som er tilgjengelig. En mulighet som bør vurderes, og som ikke setter store krav til egen stab, er å tillate at studentene tar emner ved andre fakulteter ved Universitetet i Bergen.³ Et konkret forslag er å vurdere å tillate at masterstudenter i samfunnsøkonomi tar bacheloremner i realfag som matematikk, statistikk og informatikk.

Jeg skal nedenfor gå inn i mer detalj om den faglige sammenhengen innen undervisningen i mikroøkonomi. Når det gjelder de to andre hovedbolkene i studieprogrammene, makroøkonomi og empirisk metode, ser det greit ut, og jeg har ingenting å bemerke nå. Mer detaljerte diskusjoner av makroøkonomi og empirisk metode får eventuelt følge i en senere rapport.

² [Samfunnsøkonomi, bachelor, 3 år | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](#),
[Samfunnsøkonomi, profesjon, 5 år | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](#).

³ Instituttet har i dag et samarbeid med Norges Handelshøyskole som innebærer eksamensrett for studenter ved disse studieprogrammene ved UiB for en del emner ved NHH. Et praktisk problem som begrenser verdien av dette samarbeidet, er at hvert emne ved NHH gir 7,5 studiepoeng. Det fins ikke noen god oversikt over hvor mange studenter ved UiB som benytter seg av denne muligheten. Men antallet er trolig lavt.

I en diskusjon av sammensetningen av undervisningen i mikroøkonomi er det (minst) to dimensjoner – den ene er teori versus anvendelser, den andre er ny-klassiske versus «moderne» tema; jeg setter moderne i anførselstegn siden disse temaene har vært i faget lenge og ikke egentlig er moderne lenger. Instituttet ligger veldig tett på det som nok er det vanligste: mye ny-klassisk teori. Min mening er at anvendelser kan vente til valgemnene senere i studiet, bortsett fra vanlig anskueliggjøring av stoffet. Derimot er det viktig at studentene får et grunnlag for å forstå de beslutningsproblemene individene faktisk står overfor. Da er det feil å legge ensidig vekt på perfekte markeder, og vi må lære dem at vi økonomer har verktøy for å forstå strategisk atferd, atferd under usikkerhet, og atferd når en selv og/eller omgivelsene er preget av ulike former for begrenset rasjonalitet. Slik det er nå, vet studentene, når de kommer til ECON310 på masternivå, veldig lite spillteori, og de er ukjent med Bayes' regel. Dette er ikke bare snakk om å skape plass i ECON310 til viktige tema som ikke dekkes i dag, men også å sørge for at bachelorgraden i seg selv gir kandidatene en idé om hva økonomer faktisk arbeider med og er opptatt av.

Både profesjonsstudiet og masterstudiet har etter min mening et godt tilbud av valgfrie masteremner.

Frafall

Både bachelorstudiet og profesjonsstudiet opplever store frafall. Og frafallet er særlig stort i løpet av det første året. Andelen av de som møtte opp til semesterstart ved første semester, som fremdeles var med ved semesterstart ved tredje semester, altså etter ett år, var i gjennomsnitt 59% for bachelorstudiet for oppstartsårene 2015-2019.⁴ Det tilsvarende tallet for profesjonsstudiet var 60% – men her er det særlig det siste opptaksåret i statistikken, 2019, som trekker ned: fra kullet på 19 som begynte i 2019, var det bare 8 som møtte ved semesterstart høsten 2020; hvorvidt dette er en effekt av koronaen, vites ikke.

En sannsynlig teori om årsaken til frafallet på profesjonsstudiet etter ett år er den konkurransen som instituttet opplever fra NHH. Det er tenkelig at mange som begynner på profesjonsstudiet, egentlig har ønsket en utdanning ved NHH. Hvis de da kommer inn på NHH året etter, fremstår de som frafall ved UiB. Men det er viktig å fremheve at frafallet fortsetter på profesjonsstudiet også etter det første studieåret. Andelen av de som møtte opp til semesterstart ved første semester, som fremdeles var med ved semesterstart ved sjuende semester, altså etter tre år, var i gjennomsnitt 37% for oppstartsårene 2015-2017; og som antydnet over var oppstartsåret 2019 på dette nivået allerede etter ett år: 42%. Det er sannsynlig at noen av studentene tatt opp på profesjonsstudiet kommer inn på NHH også senere enn etter ett år, sånn at konkurransen fra NHH kan forklare også noe av det sene frafallet. Men det er likevel rimelig å anta at noen av årsakene til det fortsatte frafallet i profesjonsstudiet utover det første året finnes i andre ting enn konkurransen fra NHH.⁵

For bachelorstudiet, som har svakere opptakskrav i matematikk enn profesjonsstudiet, kan frafallet kanskje skyldes studenter som ønsker seg vekk fra et studium i samfunnsøkonomi,

⁴ Grunnlagsmaterialet for tallene jeg gir her og i neste avsnitt, er tatt ut fra Tableau.

⁵ I perioden 2015-2019 var det 22 studenter ved profesjonsstudiet som ble overført til andre studier ved Universitetet i Bergen, ifølge tall fra Tableau. 15 av disse ble overført til bachelorstudiet i samfunnsøkonomi. Tallet 22 kan sammenlignes med antallet som ble tatt opp og møtte til første semesters undervisning i profesjonsstudiet samlet for de samme årene 2015-2019: 133 studenter. Dette underbygger påstanden om at det er mer enn konkurransen fra NHH som forklarer det store frafallet på profesjonsstudiet.

for eksempel fordi de finner ut at det likevel ikke passer med deres interesser og/eller bakgrunn, eller studenter som ønsker studier i samfunnsøkonomi, men ikke en hel bachelor. For den siste gruppen vil det nye årsstudiet kunne føre til redusert frafall på bachelorstudiet, men det gjenstår å se. Det kunne være interessant å se om frafallet i bachelorstudiet henger sammen med hvilken bakgrunn studentene har i matematikk. Det kan for eksempel være at et krav i bachelorstudiet om matematikk S1 fra videregående ville gi lavere frafall.

Pensum

Når det gjelder pensum, er informasjonen jeg har fått fra instituttet, at faglæreren har stor frihet i valget av pensum, eller i hvert fall at faglæreren har hatt stor frihet inntil nylig. Dette kan være greit i valgemner, særlig valgemner på masternivå; selv om instituttet jo like fullt må sørge for at valgemnene ligger tilstrekkelig unna hverandre i tema. Men i obligatoriske emner er dette en farlig vei å gå. I emne-sekvensen i mikroøkonomi, som er fokus i denne rapporten, er det viktig at man har en plan om hva som skal inngå i det enkelte emnet i sekvensen, sånn at man unngår at viktig stoff ikke blir undervist, og sørger for at stoff ikke dekkes av flere emner, og ikke minst at stoffet kommer i riktig rekkefølge, sånn at basis-stoff kommer først, osv.

For alle emner, valgfrie eller ikke, er det viktig at pensum og læringsmål stemmer overens. Store endringer i pensum vil ofte bety at det også må gjøres endringer i læringsmålene i emnet. En omfattende pensumendring i ECON100 for et par år siden, uten en tilsvarende endring i læringsmålet for emnet, er et eksempel på at dette ikke alltid er gjort skikkelig på instituttet.

Undervisnings- og vurderingsformer

Undervisnings- og vurderingsformer er to tema som går litt over i hverandre. Koronaen har gitt alle noen utfordringer her, men også noen muligheter, og det er vanskelig nå å overskue alle konsekvensene for fremtidig undervisning og vurdering som koronaen vil gi. Jeg vil her trekke frem noen momenter som ikke er veldig korona-relaterte.

En typisk eksamen i samfunnsøkonomi ved UiB synes å være en firetimers skole-eksamen på papir der hovedvekten legges på å gjengi modeller og analysemetoder fra pensum. Jeg har egentlig ingen store innsigelser mot dette. Det er imidlertid naturlig at fremtidige eksamener mer og mer blir digitale – fortrinnsvis i et eksamenslokale, sånn at sjansene for juks minimeres. Det kan også være at eksamen i større grad skal utfordre til anvendelser, sånn at man i større grad belønner forståelse fremfor evne til pugging. Dette kan muligens gjøres ved å lage åpen-bok-eksamener, kanskje som hjemme-eksamener over et døgn eller to hver. Men det er viktig at studentene blir godt trent i en slik alternativ eksamensform før dette settes i verk.

Det kan også vurderes om man skal gå over til ulike former for mappe-evaluering, f.eks. obligatoriske innleveringer som teller i sluttkarakteren, eller som må bestås for å kunne ta eksamen. Eksempler på dette finnes allerede blant valgemner på bachelornivå: ECON260 Næringsøkonomi og konkurransepolitikk har en innlevering som teller i sluttkarakteren, og ECON261 Investering og finansiering I har tre eksamener i løpet av semesteret.⁶ I tillegg har

⁶ [Næringsøkonomi og konkurransepolitikk | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](https://www.uib.no/eksamen/næringsøkonomi-og-konkurransepolitikk),
[Investering og finansiering I | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](https://www.uib.no/eksamen/investering-og-finansiering-i).

masterkurset ECON310, som vi kommer tilbake til nedenfor, en eksamen med krav om bestått uten karakter i løpet av semesteret, i tillegg til den vanlige avsluttende eksamenen.

En fordel med mappe-evaluering er at studentene får tilbakemelding i løpet av semesteret om hvordan de ligger an. Noen av studentene jeg har snakket med, legger også vekt på den fordelene at arbeidskrav i løpet av semesteret fører til jevn innsats og færre skippertak. Dessuten vil mappe-evaluering gi studentene flere sjanser til å påvirke den endelige karakteren, slik at ikke alt står og faller på en enkelt eksamen. Ulempen med mappe-evalueringer er at de er administrativt kostbare. Det finnes også flere fordeler og ulemper med mappe-evaluering enn de jeg har nevnt her. Det kunne uansett være en idé å utrede avveiningen mellom nytte og kostnader ved mappe-evaluering nærmere.

Når det gjelder undervisningsformer, har jeg ingen innvendinger mot det som gjøres på instituttet, slik jeg forstår det. Det er f.eks. en evig diskusjon hvorvidt tavle-undervisning er bedre enn lysark (ofte kalt PowerPoint, selv om det selvsagt kan gjøres uten bruk av en spesiell programvare). Det går saktere med tavle, og man rekker derfor over mindre stoff i forelesningene, men det reduserte tempoet gjør at studentene får med seg mer av det som gjennomgås. Jeg ser ingen grunn til å mene at det ene er bedre enn det andre. Andre spørsmål man kan diskutere, som kommer ut av erfaringene under koronaen, er hvorvidt vi er tjent med forelesninger på 2x45 minutter, og om vi skal fortsette med digitale elementer i undervisningen også etter at koronaen er overstått. Disse diskusjonene kommer, men det er for tidlig å gå inn på dem her.

Derimot er det grunn for instituttet allerede nå å tenke over seminarundervisningen sin. Mitt inntrykk er at mange seminarer gjennomføres som oppgaveløsningssesjoner, der studentene kommer uforberedt til seminaret og sitter i seminaret og løser oppgaver, mens seminarleder går rundt og hjelper til, før hen til slutt raskt går gjennom riktige svar. Dette er en fin undervisningsform, men for meg er dette ikke seminarundervisning. For dette kan organiseres i et stort auditorium som et alternativ til en regulær forelesning, gjerne med en hjelpelærer i tillegg til den regulære foreleseren for å rekke rundt i en stor gruppe studenter i auditoriet.

Egentlige seminarer bør stille krav til deltagerne. En mulighet er å ha obligatorisk fremmøte, slik f.eks. seminarene i ECON210 i dag er obligatoriske for profesjonsstudentene. Videre kan man stille krav ikke bare om oppmøte, men om at den fremmøtte skal stille med et løsningsforslag. Den beste løsningen på seminarutfordringen er mest sannsynlig noe jeg ikke har tenkt på ennå. Men det er viktig at instituttet tenker gjennom hvordan man kan utnytte seminarene bedre enn det som gjøres nå i enkelte av emnene. For seminarene er, når de brukes effektivt, glimrende måter å få studentene til å forstå pensum på, der farten settes ned i forhold til forelesningene, og der det helst er en annen enn foreleseren som bruker sin måte å forklare stoffet på. I en slik situasjon er det ikke et stort problem om seminaret får mer preg av forelesning enn det som er ideelt. Det kan også være at slike seminarer er en god kombinasjon med lysark-baserte forelesninger.

Også når det gjelder en nyorganisering av seminarene, kan det være behov for å se hen til kostnadene, ikke bare honorarer til seminarledere, men også administrative kostnader som vil følge av å gjøre seminarene obligatoriske.

Instituttet benytter seg av eksterne sensorer i alle de fire emnene som er i fokus i denne rapporten. Jeg vil derfor ikke diskutere karakterfordelingene i disse emnene.

Særbehandling av profesjonsstudiet

Et særtrekk ved Institutt for økonomi er at man gir studentene på profesjonsstudiene spesialbehandling på flere måter. Opptakskravene er ulike, ved at profesjonsstudiet krever enten matematikk R1 eller matematikk S1/S2 fra videregående, mens bachelorstudiet krever minst karakteren 4 dersom søkeren kun har matematikk 2P fra videregående, men ikke har krav om matematikk utover 2P. Profesjonsstudentene er pålagt å ta Ex.fac.-varianten for samfunnsøkonomi, ECON100, mens bachelorstudentene kan velge hvilken Ex.fac.-variant de vil ta.⁷ Bachelorstudentene tar instituttets eget matematikk-emne ECON140, mens profesjonsstudentene tar et annet og mer avansert matematikk-emne ved Matematisk institutt: enten MAT101 eller MAT111. Instituttets videregående matematikk-emne, ECON243 Videregående matematikk og optimering, er obligatorisk for profesjonsstudentene, men er et valgemne for bachelorstudentene. Profesjonsstudentene har flere obligatoriske innleveringer og et ekstra seminar i hvert emne.⁸ Profesjonsstudentene har et valgfritt 20 studiepoengs praksisemne som ikke er åpent for de andre studentene: ECON381 Praksisbasert prosjektarbeid. I tillegg til dette blir profesjonsstudentene singlet ut allerede i fadderuken ved at det er egne faddergrupper for dem. I flere emner de har sammen med de andre studentene, opprettes egne seminargrupper forbeholdt profesjonsstudentene. Og det kan være andre former for forskjellsbehandling som jeg ikke har fanget opp.

Gitt det store frafallet i profesjonsstudiet er det tvilsomt at denne investeringen i profesjonsstudiet lønner seg. For eksempel faller mye av den potensielle verdien ved egne seminargrupper og egne matematikk-emner bort når det etter et par år bare er en liten andel igjen av profesjonsstudentene. Antagelig burde man tvert imot blande de to studentgruppene i bachelorstudiet og profesjonsstudiet for å lage en kullfølelse for hele kohorten og på den måten prøve å redusere frafallet for de to studentgruppene samlet.

Alle studentene bør ha krav om ECON100 som Ex.fac.-emne; ved siden av å skape fellesskap ville dette tiltaket ha den fordel at man kan ta kunnskapene fra ECON100 for gitt i senere obligatoriske emner og dermed komme lenger, ikke minst i sekvensen av emner i mikroøkonomi.

Den ekstra obligatoriske innleveringen og det ekstra seminaret er noe profesjonsstudentene setter stor pris på, mens de andre studentene rapporterer at de savner ekstra innleveringer. Ved å fjerne særfordelene for profesjonsstudentene ser det ut som instituttet har et virkemiddel til å forbedre undervisningen for bachelorstudentene, skape samhold på tvers av den tross alt kunstige skillelinjen mellom dem og profesjonsstudentene, og på den måte skape mer læring og lavere frafall.

Det er fristende i tillegg å foreslå at det valgfrie praksisemnet ECON381 åpnes opp for studenter ved masterstudiet. Men så lenge emnet er på 20 studiepoeng, er det vanskelig å få plass til det blant frie emner på masterstudiet.

⁷ Dette pålegget fremgår av studieplanen for studiet. Men i praksis virker det å være mulig for en student på profesjonsstudiet å søke om å få godkjent en annen Ex.fac.-variant.

⁸ I noen emner får bachelor-studentene et tilbud om en ekstra innlevering, men den er altså ikke obligatorisk.

Koronaen

Året 2020 har selvsagt vært preget av koronaen, noe som har ført til mye digital undervisning. Studentene rapporterer om få problemer med denne overgangen, så det ser ut som instituttet har klart å takle denne utfordringen på en god måte.

3. Fire emner i mikroøkonomi

Som nevnt allerede er denne vurderingen konsentrert om de fire kursene ECON100, ECON110, ECON210 og ECON310. Det første omfatter delvis mikroøkonomi, de tre andre omfatter bare mikroøkonomi.

3.1. ECON100 Innføring i samfunnsøkonomi

Dette emnet inneholder både mikroøkonomi og makroøkonomi. Emnet utgjør Examen facultatum (Ex.fac.) og kan erstattes med et annet Ex.fac.-kurs for studentene på bachelorstudiet, men ikke for dem på profesjonsstudiet.⁹

Emnet er interessant fordi det bruker pensum fra CORE.¹⁰ Da emnet skiftet pensum i 2019, ble det ikke gjort endringer i læringsmålene for emnet. Og etter den informasjonen jeg har fått, ble det heller ikke gjort endringer i de øvrige emnene, i hvert fall ikke i emnene i mikroøkonomi, som justerte for stoffet som kom inn i ECON100, og som ikke var der fra før. Det betyr at en viktig potensiell gevinst av omleggingen av pensumet i dette emnet går tapt. Det tyder også på at faglærerne får for stor frihet i utformingen av pensum i sentrale emner, i dette tilfelle et emne som er obligatorisk for en stor del av studentene.

Et argument mot å justere pensum i de andre emnene er at ECON100 ikke er obligatorisk for alle studentene. Dermed vil det være studenter i ECON110 som har bakgrunn fra et annet Ex.fac.-emne enn ECON100.¹¹ Men samtidig er det meningen at ECON100 skal ha et element av dannelsesfag, og det får man ikke med dagens pensum. Så noe må gjøres med dette emnet. Og da bør man se om læringsmålene trenger en revisjon.

Jeg skal ikke mene for mye om de enkelte emnenes fremtidige utvikling. Men jeg har allerede nevnt behovet for å se om ECON100 har tilstrekkelig med dannelsesfag. Jeg legger dessuten til, siden det er snakk om å legge om undervisningen i empiriske metoder i bachelorstudiet, at det ligger en mulighet i å ta inn sentrale poenger i empiriske metoder i dette innledningskurset, som gjør at det kan holde Ex.fac.-preget sitt. Ett eksempel er stoff om kausalitet.

Etter min mening er undervisningsformen i dette emnet adekvat. Pensum er stort, men det synes jeg er greit. Dermed synes jeg også at studentenes arbeidsmengde er passende.

⁹ Som nevnt over er det mulig for en profesjonsstudent å omgå kravet om ECON100 ved å søke om unntak.

¹⁰ [CORE - Economics for a changing world \(core-econ.org\)](https://www.core-econ.org/).

¹¹ I tillegg til bachelorstudentene og profesjonsstudentene ved Institutt for økonomi inngår ECON110 også i bachelorprogrammet Informatikk-matematikk-økonomi ved

Emnet har én obligatorisk innlevering. Jeg mener instituttet kan vurdere å gå opp i to obligatoriske innleveringer, siden stoffet i emnet spenner vidt.

Emnet er obligatorisk for profesjonsstudentene, eller i det minste tas det av så godt som alle profesjonsstudenter. At dette ikke gjelder for bachelor-studentene, gjør at studentene har ulik bakgrunn når de starter på ECON110. Dette igjen fører til forsinkelser i utviklingen av undervisningen i mikroøkonomi, som jeg har vært inne på tidligere. Instituttet bør enten kreve ECON100 også for bachelorstudentene, eller gjøre ECON100 til sterkt anbefalt forkunnskap for senere kurs, sånn at studenter som ønsker en annen Ex.fac. enn ECON100, selv tar ansvar for at de har disse forkunnskapskravene når de møter til ECON110 og det tilsvarende makroøkonomi-emnet.

Karaktersnittet ved eksamen i ECON100 har for bachelorstudentene de fleste av de siste årene ligget litt på nedsiden av C, med et spesielt svakt år i 2017, da snittet var midt mellom C og D. For profesjonsstudentene har karakterene vært betydelig sterkere, med flere av disse årene der snittet var nærmere B enn C. Jeg er usikker på hvor mye vi skal være opptatt av disse historiske karakterene, siden emnet har endret innhold siden 2019.

3.2. ECON110 Mikroøkonomiske grunnomgrep og marknadsteori

Dette er det første emnet i mikroøkonomi med formell analyse. Pensum er en god lærebok, av Riis & Moen, men det er ikke tvil om at det finnes bedre engelskspråklige bøker. Institutt for økonomi har gjort et valg om å bruke norske lærebøker på bachelorstudiet. Spørsmålet er om dette valget gir godt læringsutbytte. Det er også sånn at Riis & Moen er for ordrik, sånn at man kunne tjene på å gå over til en mer stringent anlagt lærebok – dette kan være viktigere enn språket boken er skrevet på. Et konkret forslag til en god lærebok på engelsk er *Intermediate Microeconomics with Calculus* av Hal R. Varian, som i motsetning til Varians andre lærebok for dette nivået inkorporerer matematisk analyse gjennom hele boken.

Det er en svakhet at det ikke er tilstrekkelig med spillteori i dette emnet, kun en liten bolk på slutten som blir litt hengende for seg selv. Som nevnt tidligere bør instituttet ta en gjennomgang av alle de obligatoriske emnene for å se om rekkefølgen av stoffet kan endres, og om noen tema kan nedtones. Etter min mening bør det være rikelig plass i bachelorstudiet til strategisk atferd, atferd under usikkerhet og atferdsøkonomi, og det stoffet må gjerne komme her i ECON110.

Som nevnt over består studentmassen i dette emnet dels av noen som har tatt ECON100 fra før, og noen som har tatt et annet Ex.fac.-emne. Dessuten kommer studentene til emnet med ulik bakgrunn i matematikk. Noe av den forskjellen er skapt av strengere opptakskrav til profesjonsstudiet, men forskjellen blir ytterligere forsterket ved at de samme profesjonsstudentene tar et annet og mer avansert matematikkemne enn bachelorstudentene. Et slikt emne vil alltid støte på utfordringer med en sammensatt studentmasse. Men her er noen av disse utfordringene skapt av instituttet og kan fikses på om man ønsker det.

Igjen har jeg ingen kommentarer til beskrivelsen av læreutbytte og undervisningsform. Også arbeidsmengden virker passe, selv om jeg noterer at studentene ønsker flere arbeidskrav.

Karakterene har vært jevnt over bedre her enn i ECON100 for bachelorstudentene de siste årene, særlig i 2017 og 2018 med snittkarakter en god del bedre enn C. Profesjonsstudentene har ligget på om lag samme snittkarakter som de har for ECON100, dvs nærmere B enn C.

3.3. ECON210 Velferd og økonomisk politikk

Dette er oppfølgeren til ECON110. Her er samlet teori for generell likevekt og velferdsteori, inkludert eksterne virkninger, fellesgoder og skattlegging. Pensum er det som virker som en fornuftig valgt amerikansk lærebok, gitt de læremålene man har valgt for kurset. Studentene melder om at de oppfatter stoffet som interessant og relevant.

En viktig avveining her er om man skal ta inn avanserte metoder som er nødvendig for å forstå beslutninger som tas i virkeligheten, eller om man skal holde seg til det ny-klassiske og heller utforske anvendelser av dette. Dagens ECON210 gjør det siste, ved å f.eks. bruke en del tid på politisk økonomi. Mens dette for så vidt er viktig stoff, bør det undervises i et valgemne og ikke ta opp plass i et obligatorisk emne i mikro til fortrenghet for emner som strategisk atferd, atferd under usikkerhet, og atferd under begrenset rasjonalitet.

Karaktersnittet har ligget jevnt rundt C de siste årene, og her er det ingen særlig forskjell mellom bachelorstudenter og profesjonsstudenter. Dette karaktersnittet er det ingenting å si på. Men det at profesjonsstudentene nå er «nede» på samme karaktersnitt som bachelorstudentene, stemmer med en teori om at det er de beste studentene som faller fra profesjonsstudiet.

Jeg har ingenting å si om undervisningsformen, bortsett fra den generelle diskusjonen lenger opp om mer bruk av seminarer og innleveringer og mindre forskjellsbehandling av studentgrupper. Arbeidsmengden fremstår som passe; men jeg nevner igjen at studentene ønsker flere obligatoriske innleveringer.

3.4 ECON310 Mikroøkonomisk analyse

Dette er hovedkurset i mikroøkonomi i masterstudiet. Det bygger på ECON210. I tillegg til en mer stringent fremstilling av deler av stoffet som er presentert tidligere, kommer det nå inn nye emner som beslutninger under usikkerhet, strategisk atferd, og asymmetrisk informasjon. Pensum er en amerikansk lærebok som virker å passe godt til emnets formål.

Det er mulig at emnet gaper over for mye, siden studieplanen til instituttet legger opp til at mange viktige og sentrale tema utsettes helt til dette emnet. Studentene jeg snakket med, var ikke særlig bekymret for dette. Men det er mulig at instituttet bør komprimere stoffet mer i de tidligere emnene i mikroøkonomi for å få plass til f.eks. spillteori og strategisk atferd, sånn at informasjonsproblemer kan dekkes i mer detalj i dette emnet. Dette ville også kunne ha en positiv effekt på valgemner på masternivå som bruker informasjonsøkonomi og spillteori. Men det kan også være at informasjonsproblemer, både beslutninger under usikkerhet og asymmetrisk informasjon, bør dekkes på bachelor-nivå.

Snittkarakteren har variert en del for ECON310 de siste årene for både master- og profesjonsstudenter, med et snitt på rundt C som det beste. I likhet med ECON210 er det her altså ikke en særlig stor forskjell mellom profesjonsstudentene og de andre.

Dette emnet er spesielt i og med at det er en prøve som skal bestås uten karakter i løpet av semesteret, før den vanlige eksamenen til slutt. Dette høres ut som en velfungerende ordning, og det oppfyller studentenes ønske om oppfølging gjennom semesteret. Men samtidig må man være oppmerksom på de administrative kostnadene en slik prøve midt i semesteret medfører.

4. Oppsummering

Denne rapporten er basert på samtaler med studenter, de ulike faglærerne i de obligatoriske emnene i mikroøkonomi og undervisningsledelsen ved instituttet.

Mine anbefalinger er å jevne ut forskjellene mellom profesjonsstudentene og de andre studentene ved å fjerne noen av de ulike betingelsene som instituttet selv har innført for å skape forskjell mellom de to gruppene; se diskusjonen lenger oppe. Disse forskjellene ser ikke ut til å gi den gevinsten man hadde sett for seg. Ikke minst er frafallet fra særlig profesjonsstudiet så stort at en del av tiltakene som skaper forskjeller, fremstår som slag i luften.

Dernest foreslår jeg at man reviderer måten seminarer fungerer på, og at man prøver å ha flere seminarer i hvert kurs og vurderer å innføre obligatorisk oppmøte på seminarer. Man bør også vurdere å innføre to obligatoriske innleveringer for alle studentene i hvert av de obligatoriske emnene i mikroøkonomi som har vært i fokus her.

Videre foreslår jeg at enkelte deler av nyklassisk mikroøkonomisk teori og ulike anvendelser av den fortrenses fra bachelorkursene i mikroøkonomi (ECON110 og ECON210) til fordel for såkalte moderne teoretiske emner og anvendelser.

Endelig foreslår jeg at emnene avprivatiseres noe, særlig de obligatoriske emnene.

Å pålegge alle studenter, både profesjonsstudenter og bachelorstudenter, å ta ECON100 som Ex.fac.-emne vil hjelpe både til å utjevne forskjellene mellom de to gruppene med studenter og til å gi plass for nye emner i ECON110 og ECON210, siden stoff fra ECON100 da ikke trengs å gjentas senere; dette kommer riktignok an på hvordan den endelig formen på ECON100 blir. Med plass til nye emner i ECON110 og ECON210 åpner man for en revidering av ECON310 fordi man ikke lenger trenger å anta tilnærmet null forkunnskaper om f.eks. spillteori og beslutninger under usikkerhet.

Når det gjelder evalueringsspørsmål, er den viktigste beskjeden at instituttet bør se nærmere på ulike former for mappe-evaluering. Dette kan bli for kostbart å innføre for alle emnene på instituttet. Men det skulle være mulig å gjøre noe for de obligatoriske emnene.

Med dette avslutter jeg min rapport til Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Dette har vært en lærerik prosess for meg – og jeg tror det også gjelder de jeg har hatt samtaler med ved Institutt for økonomi. Det har virket på meg som at alle vi som har vært involvert i

forarbeidet her, har hatt utbytte av å reflektere over viktige sider ved undervisningsopplegget ved instituttet. Men selvsagt står jeg alene ansvarlig for det endelige produktet.

Avtalen med fakultetet er at jeg skal gjøre denne jobben igjen om et år. Da dukker det nok opp nye spørsmål. Dessuten regner jeg med at noen av utfordringene som er diskutert her, da har opplevd en viss utvikling og kan sees på igjen.